

Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΕΝ ΕΤΕΙ 1896

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΩΝ ΜΗΝΑΙΩΝ*

Υ Π Ο

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΘΕΜΒΛΗ

Μητροπολίτου Μεσσηνίας

Ἄλλη, περαιτέρω, ἀπομίμησις τῆς ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ἔτει 1896 ἐκδόσεως τῶν Μηναιῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν Βενετίᾳ ἐκδοσιν αὐτῶν, τὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, τοῦ διορθωτοῦ τῶν Μηναιῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλων λειτουργικῶν βιβλίων, εἶναι καὶ ἡ προσθήκη Σημειώσεων κάτωθι τῶν κειμένων τῶν Μηναιῶν, αἱ ὁποῖαι Σημειώσεις ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ διορθωτοῦ αὐτῶν Ἰωάννου Μαρτίνου εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐκδοσιν ἐν Ἀθήναις, κατὰ τὸ διαληφθὲν ἔτος 1896.

Εἶναι ἀναντίρρητον καὶ ἀξιόλογον γεγονός, ὅτι ὁ ἐλλογιμώτατος Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανὸς (ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἐν τῷ Προλόγῳ ἢ τῇ προσφωνήσει «Τῷ εὐσεβεῖ ἀναγνώστῃ» ἔκφρασιν τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου «ἀποδυθεὶς πρὸ πενήκοντα τριῶν ἐτῶν (1843) εἰς τὸ οὐχὶ Δηλίου κολυμβητοῦ, ἀλλὰ δελφῖνος δεόμενος ἀχανὲς τῆς τῶν Μηναιῶν διορθώσεως πέλαιος, συνήθροισεν ἀκαμάτως πολλὴν καὶ πολύτιμον ὕλην, ἐκ Μηναιῶν τῆς Χάλκης ἐπὶ μεμβρανῶν γεγραμμένων, καὶ ἄλλων πολλῶν τετυπωμένων τε καὶ χειρογράφων, καὶ συνετέλεσεν τὴν ἀξιαγάστως ἐπεξεργασθεῖσαν ἐκδοσίν του»), εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν Μηναιῶν συμπεριέλαβε μέγα πλῆθος Σημειώσεων καταχωρισθεισῶν κάτωθι τοῦ κειμένου, καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ Δωδεκαμήνου. Εἰς τὰς Σημειώσεις ταύτας καταφαίνεται ἡ μεγάλη καὶ ἀμφιλαφὴς μόρφωσις αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία δεόντως ἐξετίμα καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἀνέθετεν εἰς αὐτὸν δι' ἐπισήμων Πατριαρχικῶν γραμματῶν τὴν ἐπιμέλειαν τῆς διορθώσεως καὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν λειτουργικῶν βιβλίων αὐτῆς.

Αἱ Σημειώσεις τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ εἶναι, εἰδικώτερον, διορθώσεις κειμένων τῶν ὕμνων ἐπὶ τὸ ὀρθότερον καὶ τὸ βέλτιον, ἀναγραφή Ἀκολουθιῶν εἰς χειρόγραφα ψαλλομένων ἐν τοῖς Ἀποδείπνοις, ἀναγραφή Κανόνων εἰς χειρόγραφα, ἐρμηνεῖα λέξεων προερχομένων ἐκ τοῦ λατινικοῦ, συναξαρικά εἰδήσεις ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ὕμνους, πληροφορία ὅτι τροπάρια τινὰ προέρχονται ἐκ παραδόσεως ἢ ἐξ ἀποκρύφων, ποιικιλία ἐξηγήσεις λέξεων τοῦ κειμένου ἢ τοῦ συναξαρίου, ἱστορικαὶ ἀξιόλογοι πληροφορίαί, διάφοροι γραφαὶ εἰς χειρόγραφα καὶ εἰς ἔντυπα κείμενα, ἔλεγχος κειμένων εἰς χειρόγραφα καὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 499 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

ἔντυπα διὰ τὸ αὐτὸ τροπάριον, ἑορτολογικαὶ εἰδήσεις εἰς θέσεις τροπαρίων, ἀναγραφή εἰδήσεων περὶ ποιητῶν Κανόνων, ἑρμηνεῖα λέξεων προσιδιαζουσῶν εἰς κείμενα, διορθώσεις «παρὰ χόρδων κώλων», τροποποιήσεις τροπαρίων «ἐπὶ τὸ εὐρυθμότερον», πληροφορία περὶ λήψεως ἀγιογραφικῶν ρητῶν εἰς τροπάρια, καὶ ἐπεξηγήσεις γραμμάτων εἰς ἀκροστιχίδας. Ἐκτὸς δὲ τῶν Σημειώσεων τούτων περιλαμβάνονται καὶ τινες ἀξιόλογοι *Εἰδήσεις*.

Ἐπειδὴ ἡ μελέτη αὕτη εἶναι μίᾳ μικρᾷ συμβολῇ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐκδόσεων τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, καταχωρίζεται ἐνταῦθα, διὰ πρώτην φοράν, ὁ πλήρης *Κατάλογος* τῶν *Σημειώσεων* τοῦ *Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ* εἰς τὰ δώδεκα *Μηναιᾶ*, μὲ ὁδηγὸν τὴν ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ *Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ* προερχομένην τελευταίαν ἔκδοσιν αὐτῶν ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εὐρισκομένην σήμερον ἐν γενικῇ χρήσει.

Μηναιῶν τοῦ Σεπτεμβρίου (1959).

1) Τῆ Α', σελ. 10.	41) Τῆ ΙΖ', σ. 118.
2) Τῆ Γ', σ. 22.	42) Τῆ ΚΑ', σ. 134.
3) Τῆ Γ', σ. 23.	43) Τῆ ΚΒ', σ. 135.
4) Τῆ Σ', σ. 39.	44) Τῆ ΚΓ', σ. 143.
5) Τῆ Θ', σ. 65.	45) Τῆ ΚΣ', σ. 160.
6) Τῆ Θ', σ. 66.	46) Τῆ ΚΣ', σ. 164.
7) Τῆ Θ', σ. 69.	47) Τῆ ΚΣ', σ. 165.
8) Τῆ Ι', σ. 74.	48) Τῆ ΚΗ', σ. 173.
9) Τῆ ΙΑ', σ. 77.	49) Τῆ ΚΘ', σ. 178.
10) Τῆ ΙΑ', σ. 79.	

Μηναιῶν τοῦ Ὀκτωβρίου (1960).

20) Τῆ Α', σ. 8.	32) Τῆ ΙΑ', σ. 64.
21) Τῆ Δ', σ. 24.	33) Τῆ ΙΓ', σ. 74.
22) Τῆ Ε', σ. 27.	34) Τῆ ΙΓ', σ. 76.
23) Τῆ Σ', σ. 32.	35) Τῆ ΙΔ', σ. 78.
24) Τῆ Σ', σ. 34.	36) Τῆ ΙΔ', σ. 82.
25) Τῆ Ζ', σ. 38.	37) Τῆ ΙΕ', σ. 85.
26) Τῆ Η', σ. 41.	38) Τῆ ΙΖ', σ. 94.
27) Τῆ Θ', σ. 45.	39) Τῆ ΙΖ', σ. 95.
28) Τῆ Θ', σ. 52.	40) Τῆ ΙΖ', σ. 96.
29) Τῆ Ι', σ. 52.	41) Τῆ ΙΖ', σ. 97.
30) Τῆ ΙΑ', σ. 57.	42) Τῆ ΙΗ', σ. 100.
31) Τῆ ΙΑ', σ. 64.	43) Τῆ ΙΘ', σ. 109.

44) Τῆ KA', σ. 117.	49) Τῆ KE', σ. 140.
45) Τῆ KA', σ. 119.	50) Τῆ ΚΣ', σ. 142.
46) Τῆ KB', σ. 120.	51) Τῆ ΚΣ', σ. 144.
47) Τῆ KB', σ. 121.	52) Τῆ ΚΖ', σ. 157.
48) Τῆ KB', σ. 124.	53) Τῆ ΚΗ', σ. 159.

Μηναῖον τοῦ Νοεμβρίου (1960).

54) Τῆ Α', σ. 10.	75) Τῆ ΙΕ', σ. 106.
55) Τῆ Α', σ. 10.	76) Τῆ ΙΕ', σ. 109.
56) Τῆ Β', σ. 14.	77) Τῆ ΙΕ', σ. 110.
57) Τῆ Γ', σ. 18.	78) Τῆ ΙΣ', σ. 111.
58) Τῆ Δ', σ. 26.	79) Τῆ ΙΖ', σ. 119.
59) Τῆ Δ', σ. 31.	80) Τῆ ΙΗ', σ. 123.
60) Τῆ Δ', σ. 32.	81) Τῆ ΙΘ', σ. 129.
61) Τῆ Ε', σ. 34.	82) Τῆ ΙΘ', σ. 138.
62) Τῆ Ζ', σ. 43.	83) Τῆ ΙΘ', σ. 138.
63) Τῆ Ζ', σ. 47.	84) Τῆ ΚΒ', σ. 155.
64) Τῆ Η', σ. 51.	85) Τῆ ΚΔ', σ. 170.
65) Τῆ Θ', σ. 60.	86) Τῆ ΚΔ', σ. 183.
66) Τῆ Θ', σ. 64.	87) Τῆ Κ'Σ, σ. 187.
67) Τῆ Ι', σ. 66.	88) Τῆ ΚΣ', σ. 191.
68) Τῆ Ι', σ. 70.	89) Τῆ ΚΖ', σ. 194.
69) Τῆ ΙΑ', σ. 73.	90) Τῆ ΚΗ', σ. 198.
70) Τῆ ΙΒ', σ. 82.	91) Τῆ ΚΗ', σ. 205.
71) Τῆ ΙΓ', σ. 90.	92) Τῆ ΚΘ', σ. 205.
72) Τῆ ΙΓ', σ. 93.	93) Τῆ Α', σ. 210.
73) Τῆ ΙΓ', σ. 94.	94) Τῆ Α', σ. 213.
74) Τῆ ΙΔ', σ. 100.	

Μηναῖον τοῦ Δεκεμβρίου (1962).

95) Τῆ Α', σ. 5.	104) Τῆ Σ', σ. 35.
96) Τῆ Α', σ. 7.	105) Τῆ Σ', σ. 40.
97) Τῆ Β', σ. 11.	106) Τῆ Η', σ. 54.
98) Τῆ Δ', σ. 16.	107) Τῆ Η', σ. 55.
99) Τῆ Δ', σ. 18.	108) Τῆ Η', σ. 56.
100) Τῆ Δ', σ. 21.	109) Τῆ Θ', σ. 63.
101) Τῆ Ε', σ. 27.	110) Τῆ ΙΑ', σ. 83.
102) Τῆ Ε', σ. 28.	111) Τῆ ΙΓ', σ. 95.
103) Τῆ Σ', σ. 32.	112) Τῆ ΙΔ', σ. 99.

113) Τῆ ἸΔ', σ. 100.	124) Τῆ ΚΔ', σ. 193.
114) Τῆ ΙΕ', σ. 104.	125) Τῆ ΚΔ', σ. 200.
115) Τῆ ΙΣ', σ. 113.	126) Τῆ ΚΔ', σ. 202.
116) Τῆ ΙΖ', σ. 116.	127) Τῆ ΚΣ', σ. 215.
117) Τῆ ΙΖ', σ. 118.	128) Τῆ ΚΣ', σ. 218.
118) Τῆ ΙΗ', σ. 127.	129) Τῆ Κυριακῆ μετὰ τὴν Χριστοῦ Γέννησιν, σ. 220.
119) Τῆ Κ', σ. 143.	130) Τῆ ΚΖ', σ. 230.
120) Τῆ Κ', σ. 148.	131) Τῆ ΚΘ', σ. 237.
121) Τῆ ΚΑ', σ. 157.	132) Τῆ ΛΑ', σ. 250.
122) Τῆ ΚΒ', σ. 158.	
123) Τῆ ΚΓ', σ. 168.	

Μηνυαίων τοῦ Ἰανουαρίου (1961).

133) Τῆ Α', σ. 6.	150) Τῆ Ι', σ. 110.
134) Τῆ Α', σ. 7.	151) Τῆ ΙΓ', σ. 127.
135) Τῆ Α', σ. 15.	152) Τῆ ΙΗ', σ. 157.
136) Τῆ Α', σ. 16.	153) Τῆ ΙΗ', σ. 161.
137) Τῆ Γ', σ. 27.	154) Τῆ ΙΘ', σ. 163.
138) Τῆ Δ', σ. 37.	155) Τῆ Κ', σ. 176.
139) Τῆ Δ', σ. 46.	156) Τῆ Κ', σ. 177.
140) Τῆ Δ', σ. 46.	157) Τῆ ΚΑ', σ. 182.
141) Τῆ Ε', σ. 56.	158) Τῆ ΚΒ', σ. 187.
142) Τῆ Ε', σ. 57.	159) Τῆ ΚΓ', σ. 195.
143) Τῆ Ε', σ. 59.	160) Τῆ ΚΕ', σ. 205.
144) Τῆ Ε', σ. 66.	161) Τῆ ΚΕ', σ. 210.
145) Τῆ Σ', σ. 70.	162) Τῆ ΚΕ', σ. 210.
146) Τῆ Σ', σ. 78.	163) Τῆ ΚΣ', σ. 214.
147) Τῆ Σ', σ. 82.	164) Τῆ ΛΑ', σ. 257.
148) Τῆ Ζ', σ. 88.	165) Τῆ ΛΑ', σ. 260.
149) Τῆ Ζ', σ. 89.	

Μηνυαίων τοῦ Φεβρουαρίου (1966).

166) Τῆ Α', σ. 6.	172) Τῆ ΚΔ', σ. 124.
167) Τῆ Α', σ. 9.	173) Τῆ ΚΔ', σ. 124.
168) Τῆ Β', σ. 14.	174) Τῆ ΚΕ', σ. 129.
169) Τῆ Θ', σ. 55.	175) Τῆ ΚΣ', σ. 134.
170) Τῆ ΙΑ', σ. 71.	176) Τῆ ΚΗ', σ. 144.
171) Τῆ ΙΒ', σ. 77.	

Μηνιαῖον τοῦ Μαρτίου (1970).

177) Τῆ Α', σ. 1.	187) Τῆ ΚΓ', σ. 89.
178) Τῆ Β', σ. 8.	188) Τῆ ΚΔ', σ. 90.
179) Τῆ Β', σ. 11.	189) Τῆ ΚΔ', σ. 94.
180) Τῆ Β', σ. 11.	190) Τῆ ΚΣ', σ. 105.
181) Τῆ Θ', σ. 35.	191) Τῆ ΚΗ', σ. 111.
182) Τῆ Θ', σ. 38.	192) Τῆ ΚΘ', σ. 113.
183) Τῆ ΙΔ', σ. 55.	193) Τῆ Α', σ. 119.
184) Τῆ ΙΕ', σ. 61.	194) Τῆ Α', σ. 120.
185) Τῆ ΙΣ', σ. 62.	195) Τῆ Α', σ. 120.
186) Τῆ ΙΖ', σ. 66.	196) Τῆ ΛΑ', σ. 124.

Μηνιαῖον τοῦ Ἀπριλίου (1972).

197) Τῆ Γ', σ. 15.	203) Τῆ ΚΒ', σ. 85.
198) Τῆ Ζ', σ. 28.	204) Τῆ ΚΒ', σ. 87.
199) Τῆ Ζ', σ. 29.	205) Τῆ ΚΕ', σ. 102.
200) Τῆ Η', σ. 36.	206) Τῆ ΚΗ', σ. 111.
201) Τῆ Θ', σ. 40.	207) Τῆ Α', σ. 119.
202) Τῆ ΙΔ', σ. 57.	

Μηνιαῖον τοῦ Μαΐου (1972).

208) Τῆ Η', σ. 28.	214) Τῆ ΙΕ', σ. 61.
209) Τῆ Θ', σ. 39.	215) Τῆ ΙΘ', σ. 71.
210) Τῆ Θ', σ. 39.	216) Τῆ ΚΑ', σ. 82.
211) Τῆ ΙΒ', σ. 48.	217) Τῆ ΚΔ', σ. 92.
212) Τῆ ΙΓ', σ. 53.	218) Τῆ ΚΣ', σ. 98.
213) Τῆ ΙΔ', σ. 57.	219) Τῆ Α', σ. 109.

Μηνιαῖον τοῦ Ἰουνίου (1972).

220) Τῆ Β', σ. 9.	229) Τῆ ΙΔ', σ. 54.
221) Τῆ Δ', σ. 14.	230) Τῆ ΙΕ', σ. 60.
222) Τῆ Δ', σ. 20.	231) Τῆ ΙΣ', σ. 62.
223) Τῆ Σ', σ. 25.	232) Τῆ ΙΖ', σ. 64.
224) Τῆ Σ', σ. 26.	233) Τῆ ΙΗ', σ. 68.
225) Τῆ Θ', σ. 35.	234) Τῆ ΙΘ', σ. 73.
226) Τῆ Ι', σ. 37.	235) Τῆ ΚΑ', σ. 77.
227) Τῆ ΙΒ', σ. 46.	236) Τῆ ΚΓ', σ. 83.
228) Τῆ ΙΓ', σ. 50.	237) Τῆ ΚΔ', σ. 90.

- 238) Τῆ ΚΔ', σ. 93.
 239) Τῆ ΚΕ', σ. 96.
 240) Τῆ ΚΗ', σ. 105.

- 241) Τῆ ΚΘ', σ. 116.
 242) Τῆ Λ', σ. 126²¹.

Μηναιῶν τοῦ Ἰουλίου (1967).

- 243) Τῆ Α', σ. 8.
 244) Τῆ Β', σ. 12.
 245) Τῆ Β', σ. 13.
 246) Τῆ Γ', σ. 18.
 247) Τῆ Γ', σ. 19.
 248) Τῆ Δ', σ. 20.
 249) Τῆ Ε', σ. 22.
 250) Τῆ Ε', σ. 25.
 251) Τῆ Ι', σ. 50.
 252) Τῆ ΙΑ', σ. 54.
 253) Τῆ ΙΒ', σ. 58.
 254) Τῆ ΙΓ', σ. 61.
 255) Τῆ ΙΔ', σ. 71.

- 256) Τῆ ΙΕ', σ. 73.
 257) Τῆ ΙΕ', σ. 75²².
 258) Τῆ ΙΖ', σ. 89.
 259) Τῆ ΙΗ', σ. 97.
 260) Τῆ Κ', σ. 108.
 261) Τῆ ΚΑ', σ. 112.
 262) Τῆ ΚΓ', σ. 120.
 263) Τῆ ΚΕ', σ. 128.
 264) Τῆ ΚΣ', σ. 134.
 265) Τῆ ΚΘ', σ. 152.
 266) Τῆ ΚΘ', σ. 155.
 267) Τῆ Λ', σ. 159.
 268) Τῆ ΙΕ', σ. 167.

Μηναιῶν τοῦ Αὐγούστου (1969).

- 269) Τῆ Α', σ. 7.
 270) Τῆ Α', σ. 11.
 271) Τῆ Β', σ. 18.

- 272) Τῆ Γ', σ. 21.
 273) Τῆ Γ', σ. 28.
 274) Τῆ Σ', σ. 42.

21. Ὁ ἀριθμὸς τῆς σελίδος 126 ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν Βενετία καὶ ἐν ἔτει 1843, Α' ἔκδοσιν τῶν Μηναιῶν ὑπὸ τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ. Σημειωτέον, ὅτι ἐνῶ εἰς τὴν ἐν Βενετία Α' ταύτην ἔκδοσιν τῶν Μηναιῶν ἐν ἔτει 1843 ὑπὸ τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, κατὰ τὴν Α' Ἰουλίου, ἑορτὴν τῆς «Συνάξεως τῶν ἀγίων ἐνδόξων καὶ πανευφύμων Ἀποστόλων τῶν ΙΒ'» ἀναγράφονται ἐν τῷ Συναξαρίῳ εἰκοσιᾶξ συνολικῶς ἀπόστολοι ἦτοι: Πέτρος, Παῦλος, Ἀνδρέας, Ἰάκωβος, Ἰωάννης, Φίλιππος, Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος, Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου, Σίμων, Θαδδαῖος, Μαθθίας, Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος, Σιμεὼν, Βαρνάβας, Μάρκος, Λουκᾶς, Φίλιππος, Ἀνανίας, Ἰούστος, Στέφανος, Πρόχορος, Νικάνωρ, Παρμενᾶς καὶ Νικόλαος, οἵτινες ἀναγράφονται καὶ εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ἔτει 1896 ἔκδοσιν τῶν Μηναιῶν κατὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ Ἰωάννου Μαρτίου, ἐν τούτοις εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἔκδοσιν τῶν Μηναιῶν ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Μηναιῶν τοῦ Ἰουλίου), ἥτις ἐγένετο κατ' ἀνατύπωσιν τῆς ἐν Βενετία, ὡς ἄνω ἐκδόσεως, ἀναγράφονται ἐκ τῶν εἰκοσιᾶξ τῆς ἐκδόσεως ἐκείνης, μόνον οἱ ἐξῆς δώδεκα: Πέτρος, Ἀνδρέας, Ἰάκωβος, Ἰωάννης, Φίλιππος, Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς, Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου, Θαδδαῖος, Σίμων, Μαθθίας.

22. Ἡ Σημείωσις αὕτη, καὶ αἱ δύο προηγούμεναι αὐτῆς, ἀνήκουν εἰς τὴν Ἀκολουθίαν τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀγίων Πατέρων.

275) Τῆ Σ', σ. 42.	283) Τῆ ΙΣ', σ. 94.
276) Τῆ Σ', σ. 58.	284) Τῆ Κ', σ. 112.
277) Τῆ ΙΒ', σ. 69.	285) Τῆ ΚΓ', σ. 129.
278) Τῆ ΙΔ', σ. 75.	286) Τῆ ΚΓ', σ. 129.
279) Τῆ ΙΔ', σ. 76.	287) Τῆ ΚΘ', σ. 156.
280) Τῆ ΙΔ', σ. 78.	288) Τῆ Λ', σ. 161.
281) Τῆ ΙΕ', σ. 84.	289) Τῆ ΛΑ', σ. 167.
282) Τῆ ΙΣ', σ. 91.	290) Τῆ ΛΑ', σ. 171.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω 290 Σημειώσεων παρελείφθη ἡ ἀναγραφὴ 26 ἐν συνόλῳ εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ἔτει 1896 ἔκδοσιν τῶν Μηναίων τῆς διορθώσεως τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου²³.

Ἀπομιμηθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης Μαρτίνος εἰς ἀρκετὰ σημεῖα, ὡς προανεφέρθη, τὴν ὑπὸ τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ ἔκδοσιν τῶν Μηναίων, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὡς ὀδηγὸν αὐτοῦ, προσέθεσε καὶ ἰδίας αὐτοῦ Σημειώσεις, μεθ' ἐκάστην τῶν ὁποίων, πρὸς ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰς Σημειώσεις τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, τίθενται τὰ γράμματα «'Ο Δ.» ἦτοι Ὁ Διορθωτής. Αἱ Σημειώσεις αὗται τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου καταχωρίζονται, ἐν Καταλόγῳ, διὰ πρώτην φορὰν ἐνταῦθα, μετὰ συντόμου περιλήψεως ἐκάστης ἐξ αὐτῶν.

Μηναῖον τοῦ Σεπτεμβρίου (1896).

- 1) Τῆ Α', σελ. 13. Περὶ παραμέλου κώλου Τροπαρίου.
- 2) Τῆ Δ', σ. 35. Περὶ τοῦ ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης δὲν μετέτθη ὡς ὁ Ἐνώχ καὶ ὁ Ἥλιος, ἀλλὰ ἀπέθανεν ἐν Ἐφέσῳ.
- 3) Τῆ Ζ', σ. 55. Περὶ τῆς αἰτίας τοῦ ἀναδιπλασιασμοῦ «προσηνέχθης».
- 4) Τῆ ΙΔ', σ. 110. Περὶ μετατροπῆς τῆς λέξεως «ἠδεῖτο» εἰς «ἠδετο».

23. Συγκεκριμένως, δὲν ἀναγράφονται αἱ κάτωθι, ἐκ τοῦ ἀνωτέρω Καταλόγου τῶν Σημειώσεων τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ: 20, 41, 49, 52, 54, 63, 66, 72, 76, 82, 83, 96, 105, 109, 125, 131, 159, 160, 172, 190, 203, 225, 247, 251, 264 καὶ 284.

Σημειώτεον ἐνταῦθα, διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς Σημειώσεως περὶ τῶν Σημειώσεων ἐν τοῖς Μηναίοις, ὅτι εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Μηναίων ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προσετέθησαν, ἄνευ ἐπεξηγήσεως ἐν ἀπαραίτητῳ Προλόγῳ, αἱ ἐξῆς Σημειώσεις, οὐχὶ τοῦ ὕφους καὶ τῆς ἐκφράσεως τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ.

Μηναῖον τοῦ Ὀκτωβρίου (1960). Τῆ Α', σ. 10.—Τῆ ΚΣ', σ. 154.—Τῆ ΚΗ', σ. 164.

Μηναῖον τοῦ Ἀπριλίου (1972). Τῆ Θ', σ. 41.

Μηναῖον τοῦ Μαΐου (1972). Τῆ Κ', σ. 74.

Μηναῖον τοῦ Ἰουνίου (1972). Τῆ ΚΒ', σ. 108.—Τῆ ΚΘ', σ. 117.

Μηναῖον τοῦ Αὐγούστου (1969). Τῆ ΚΖ', σ. 145.

5) Τῆ ΚΘ', σ. 154. Περὶ ἐπισκέψεως ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου τοῦ τάφου τῶν εἴκοσιν ἐξ ὀσιομαρτύρων Ζωγραφεῖων, ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ Ζωγράφου τοῦ Ἁγίου Ὅρους. Προσωπικοῦ χαρακτήρος Σημείωσις.

6) Τῆ ΚΓ', σ. 157. Περὶ «ἀποτολμήσεως» διορθώσεως τοῦ τέλους Στιχηροῦ προσομοίου.

7) Τῆ ΚΔ', σ. 166. Μετὰ τὴν ἐν τῷ Συναξαρίῳ προσθήκην περὶ τῆς μνήμης τοῦ γεγονότος θαύματος παρὰ τῆς Θεομήτορος ἐν τῇ νήσῳ Κυθήρων, σημειοῦται ἡ ὑπαρξίς εἰς ἰδιαιτέραν φυλλάδα ἀσματικῆς Ἀκολουθίας περὶ τῆς ἐορτῆς ταύτης. Ἐν τῇ Σημειώσει δὲν ὑπάρχει ἡ ἔνδειξις «Ὁ Δ.».

8) Τῆ ΚΣ', σ. 176. Περὶ προτάσεως ἀντικαταστάσεως τῆς λέξεως «Μετάστασις» τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου διὰ τῆς λέξεως «Κοίμησις».

Μηναιὸν τοῦ Ὀκτωβρίου (1896).

9) Τῆ Γ', σ. 19. Περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς λέξεως «νεανικῶς» διὰ τῆς λέξεως «θριαμβικῶς».

10) Τῆ Γ', σ. 19. Περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς λέξεως «ἐπικρατείας» διὰ τῆς λέξεως «ἀμμηχανίας». Ἐν ταύτῃ καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ Σημειώσει δὲν ὑπάρχει ἡ ἔνδειξις «Ὁ Δ.», ἥτοι ὁ Διορθωτής.

11) Τῆ ΙΑ', σ. 68. Περὶ τοῦ τόπου καταγωγῆς τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ.

Μηναιὸν τοῦ Νοεμβρίου (1896).

12) Τῆ Β', σ. 11. Περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς λέξεως «ἀνεμποδίστως» διὰ τῆς λέξεως «ἀκωλύτως».

13) Τῆ Η', σ. 58. Περὶ ἐπιγραφῆς Κανόνος κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔκδοσιν τῶν Μηναιῶν (1843).

14) Τῆ ΙΔ', σ. 116. Περὶ «μεταρρυθμίσεως» τοῦ Ἀπολυτικίου τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Κωνσταντίνου τοῦ Ὑδραίου.

15) Τῆ ΙΔ', σ. 119. Διαπίστωσις ἐλλείψεως δισυλλάβου λέξεως.

16) Τῆ ΙΔ', σ. 120. Περὶ συμπληρώσεως ἐλλιποῦς τροπαρίου. Ἐντὶ τῆς ἐνδείξεως «Ὁ Δ.» ἐνταῦθα ὑπάρχει ἡ ἔνδειξις Μ (=Μαρτίνος).

17) Τῆ ΚΔ', σ. 200. Περὶ μετατροπῆς τῆς λέξεως «σωτηρίας» εἰς «σωτήριον». Ἀλλὰ ἡ γραφὴ «σωτήριον» εὐρίσκεται εἰς τὴν Α' ἐν Βενετίᾳ ἔκδοσιν τῶν Μηναιῶν ὑπὸ τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1843.

Μηναιὸν τοῦ Δεκεμβρίου (1896).

18) Τῆ Ζ', σ. 52. Περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς λέξεως «ἄλλον» διὰ τῆς

λέξεως «ἄλογον». Ἡ γραφή «ἄλογον» εὐρίσκεται εἰς τὴν Α' ἐν Βενετία ἐκδοσιν τῶν Μηναιῶν ὑπὸ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, ἐν ἔτει 1843.

Μηναιῶν τοῦ Ἰανουαρίου (1896).

19) Τῆ ΚΓ', σ. 209. Περὶ «διαρρυθμίσεως» τοῦ τέλους Τροπαρίου.

Μηναιῶν τοῦ Φεβρουαρίου (1896).

20) Τῆ Ζ', σ. 42. Ἐρμηνεία τῆς χρήσεως θυλικῆ γένουσι προκειμένου περὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, εἰς Κάθισμα. Ἔπρεπε εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην νὰ συμπεριληφθῆ καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ παρόμοιον πρῶτον Στιχηρὸν προσόμοιον τοῦ Ἐσπερινοῦ.

Μηναιῶν τοῦ Μαρτίου.

21) Τῆ Α', σ. 142. Περὶ διορθώσεως τῆς λέξεως «ἰπτάθης», εἰς «ἀνέπτῃς». Δὲν ὑπάρχει ἡ ἔνδειξις τοῦ Διορθωτοῦ «Ὁ Δ.».

Μηναιῶν τοῦ Ἀπριλίου.

22) Τῆ ΙΔ', σ. 58. Περὶ τῶν νεομαρτύρων Δημητρίου καὶ Παύλου πολιούχων Τριπόλεως Πελοποννήσου, τῶν ὁποίων προσετέθη τὸ Μηνολόγιον, μὴ ὑπάρχον εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ. Βέβαιον πρέπει νὰ θεωρηθῆ, ὅτι ἐκ τῆς γειτνιασεως τῆς γενετείρας τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου (Στεμνίτσης) πρὸς τὴν Τρίπολιν καὶ τῆς ἐκ ταύτης προερχομένης γνώσεως αὐτοῦ περὶ τῆς ἑορτῆς τῶν πολιούχων Τριπόλεως, προσετέθη εἰς τὴν ΙΔ' τοῦ Μηναιῶν τοῦ Ἀπριλίου τὸ Μηνολόγιον τῶν νεομαρτύρων καὶ ἡ Σημείωσις περὶ αὐτῶν²⁴.

Μηναιῶν τοῦ Μαΐου.

23) Τῆ Γ', σ. 12. Προστίθεται ἡ εἶδησις περὶ τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Πέτρου Ἐπισκόπου Ἄργους, ἀνεγέρσεως περικαλλοῦς ἐν Ἄργει ναοῦ, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου τούτου, τοῦ καὶ πολιούχου Ἄργους. Ἐγένετο καὶ προσθήκη τοῦ Μηνολογίου τοῦ ἁγίου Πέτρου Ἐπισκόπου Ἄργους, μὴ ὑπάρχοντος εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ. Καὶ ἡ Σημείωσις αὕτη μετὰ τῆς προσθήκης τοῦ Μηνολογίου, προέρχονται ἐκ τῆς γνώσεως τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου περὶ τῆς τοπικῆς ἑορτῆς τοῦ πολιούχου Ἄργους.

24) Τῆ Θ', σ. 55. Εἶδησις περὶ ὑπάρξεως ἀσματικῆς Ἀκολουθίας τοῦ

24. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἑορτὴ τῶν πολιούχων Τριπόλεως τελεῖται, ἀπὸ τινων ἐτῶν, τῇ 22 Μαΐου.

ἀγίου Ὁσιομάρτυρος Νικολάου τοῦ νέου τοῦ ἐν Βουνένη, τοῦ ὁποίου ἀναγράφεται τὸ Μηνολόγιον, μὴ ὑπάρχον εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ.

25) Τῆ ἸΖ', σ. 86. Ἐπεξηγεῖται διατὶ ἐτέθη ἀπόλυτος ὀνομαστικὴ («*εἰωρατο*»), εἰς Δοξαστικὸν τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου ποιηθείσης Ἀκολουθίας τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου Ἐπισκόπου Χριστιανουπόλεως, ἡ ὁποία, κατὰ τὰ ἐν τῷ Προλόγῳ ἢ προσφωνήσῃ, ἐν ἀρχῇ τοῦ Μηναιῶν τοῦ Σεπτεμβρίου ἀναγραφόμενα, δημοσιεύεται εἰς τὸ Μηναιῶν τῆ ἸΖ' Ματοῦ, ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

26) Τῆ ἸΖ', σ. 89. Περὶ τιμωριτικοῦ θαύματος γενομένου εἰς ὀθωμανὸν ἐγγύσαντα τὴν κάραν τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου Χριστιανουπόλεως εἰς Καρύταιναν, ἐγγύς τῆς Στεμνίτισης, γενετείρας τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου.

27) Τῆ ΚΑ', σ. 105. Περὶ μετατροπῆς τῆς λέξεως «*πρέσβις*» εἰς «*πρεσβευτήν*», ὡς «*καταλληλοτέρως*». Δὲν ὑπάρχει καὶ ἐνταῦθα ἡ ἔνδειξις «*Ὁ Δ.*», ἦτοι ὁ Διορθωτής.

Μηναιῶν τοῦ Ἰονίου.

28) Τῆ Ε', σ. 21. Περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς λέξεως «*ἀγήρους*» διὰ τῆς λέξεως «*ἀγήρω*». Δὲν ὑπάρχει ἡ ἔνδειξις «*Ὁ Δ.*», ἦτοι ὁ Διορθωτής.

29) Τῆ Θ', σ. 32. Διορθοῦται φράσις Δοξαστικοῦ, θεωρηθεῖσα ὡς δογματικὸν «*σκάνδαλον*».

30) Τῆ ΚΕ', σ. 102. Παρέχεται ἡ πληροφορία περὶ τῆς γραφῆς «*κατέστη*», ἡ ὁποία ἀντικαθίσταται διὰ τῆς λέξεως «*ὑπέστη*». Δὲν ὑπάρχει καὶ ἐνταῦθα ἡ ἔνδειξις «*Ὁ Δ.*», ἦτοι ὁ Διορθωτής.

31) Τῆ ΚΘ', σ. 117. Περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς λέξεως «*ἐδομήσαντο*» διὰ τῆς λέξεως «*ἐξεπέπαναν*» καὶ αἰτιολογεῖται ἡ ἀντικατάστασις.

32) Τῆ ΚΘ', σ. 117. Περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς λέξεως «*κατέβλυσαν*», διὰ τῆς λέξεως «*ἀνέβλυσαν*». Δὲν ἀναγράφεται ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ Σημειώσει ἡ ἔνδειξις τοῦ Διορθωτοῦ («*Ὁ Δ.*»).

33) Τῆ ΚΘ', σ. 120. Περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς φράσεως «*ὡς πρωτόκλητον Χριστοῦ*», διὰ τῆς φράσεως «*πρωτοκλήτου ἀδελφόν*». Σημειωτέον ὅτι εἰς τὸ Τροπᾶριον αὐτὸ ἀντικαθίσταται καὶ ἡ λέξις «*κορυφαϊότατον*» εἰς «*ἀξιοθαύμαστον*».

34) Τῆ Λ', σ. 133. Περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς φράσεως «*καὶ πύλαι Ἰαδου οὐ κατισχύουσιν*», διὰ τῆς φράσεως «*καὶ πύλαι Ἰαδου οὐ κατίσχυσαν*».

35) Τῆ Λ', σ. 133. Περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς φράσεως «*καὶ ἀπεστάλης τοῖς ἐν σκότει, τὸ φῶς μηνῶν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν*», διὰ τῆς

φράσεως «καὶ ἀπεστάλης τοῖς τυφλώττουσι, φῶς μηνύων Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν».

Μηνναῖον τοῦ Ἰουλίου (1896).

36) Τῆ Γ', σ. 15. Ὁ Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανὸς εἰς Σημεῖωσιν διὰ τὸ Κοντάκιον καὶ τὸν Οἶκον τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἀγίου Μάρτυρος Ὑακίνθου (Γ' Ἰουλίου) παρατηρεῖ, ὅτι ἀμφοτέρω ταῦτα ὄντα «κακόζηλα καὶ ἄμουσα», δὲν ἐπεδέχοντο «διόρθωσιν ἄλλην, εἰ μὴ τὴν ἐξ ὑπαρχῆς μεταποίησιν». Ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης ὁ Ἰωάννης Μαρτίνος, ἐποίησε νέον Κοντάκιον, ἀπαλείψας τὸ «κακόζηλον», ὅπερ ὁ Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανός, παρὰ ταῦτα, ἀφῆκεν εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Μηνναίων.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου ποιηθὲν Κοντάκιον ἔχει ὡς ἐξῆς:

Κοντάκιον. Ἐπεφάνης σήμερον.

Ἐφακίνοφ σήμερον, ἐξ ὑακίνθων, ἀμαράντων πλέξωμεν στέφανον πάντες οἱ πιστοί, μεγαλοφώνως κραυγάζοντες, χαίροις μαρτύρων τὸ κλέος Ἐφακίνοθε.

Ὁ Ἰωάννης Μαρτίνος, ἐποίησε καὶ διόρθωσιν τοῦ τέλους τοῦ Οἴκου, τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἀγίου Ἐφακίνοφ.

37) Τῆ ΚΓ', σ. 125. Παρέχεται ἡ πληροφορία περὶ τοῦ ἔτους (811 μ.Χ.) τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ τελειώσεως Χριστιανῶν, ἐπὶ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Α'.

38) Τῆ ΚΔ', σ. 129. Παρέχεται ἡ πληροφορία περὶ ὑπάρξεως ἀσματικῆς Ἀκολουθίας, ἐγκωμίου καὶ βιογραφίας διὰ τὸν Ἅγιον νεομάρτυρα Θεόφιλον τὸν Ζακύνθιον.

39) Τῆ ΚΣ', σ. 140. Περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς φράσεως «σὺ καλλονὴ ἀνέφανας» διὰ τῆς φράσεως «ἡ καλλονὴ σὺ πέφνης».

40) Τῆ ΚΣ', σ. 143. Πιθανολογεῖται ὅτι ὁ ἐν τῷ Συναξαρίῳ Βασιλεὺς Ἀντωνῖνος εἶναι ὁ Ἀντωνῖνος Πῖος.

Μηνναῖον τοῦ Αὐγούστου (1896).

41) Τῆ Α', σ. 3. Περὶ τροποποιήσεως τῆς φράσεως «ὅταν παραστήτε» εἰς τὴν φράσιν «ὡς παριστάμενοι» καὶ τῆς λέξεως «ἀπολαβεῖν» εἰς «ἀπολαύοντες».

42) Τῆ Α', σ. 6. Περὶ προτάξεως τῆς λέξεως «Σολομονῆ» καὶ ἐπιτάξεως τῆς λέξεως «ἀγάλλου».

43) Τῆ ΙΔ', σ. 78. Περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ Κάθισματος τῆς α' Στιχολογίας, εἰς τὸν Ὅρθρον τῆς ΙΔ' Αὐγούστου, ἑορτῆς τῶν προεορτίων τῆς Κοιμήσεως τῆς Ἑπεραγίας Θεοτόκου, τὸ Κάθισμα ὅπερ ἀντικατέστησε τὸ

παρόμοιον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ καὶ τὸ ὅποιον εἶναι ποίημα τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου, ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Ἦχος γ'. Τὴν ὠραιότητα.

Εἰς τὰ οὐράνια, μετὰ τὴν Κοίμησιν, ἀνῆλθες πάναγνε, ψυχῇ καὶ σώματι, τοῦ σοῦ Υἱοῦ θεοπρεπῶς, ἄνωθεν καταβάντος· τὸν δὲ ἐφορμήσαντα, ἀνατρέψαι σὸν φέρετρον, ἀνοσιουργότροπον, θεία δίκη ἐπάταξε. Διὸ σὺν τῷ ἀγγέλῳ βοῶμεν σοι, χαῖρε ἡ Κεχαριτωμένη.

44) Τῇ ΙΔ', σ. 81. Περὶ διορθώσεως λάθους «εἰκαστικῶς». Ἀλλὰ ἡ διόρθωσις αὕτη εὐρίσκεται εἰς τὴν Α' ἐν Βενετία ἔκδοσιν τῶν Μηναίων ὑπὸ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, ἐν ἔτει 1843.

45) Τῇ ΙΖ', σ. 103. Περὶ ἀντικαταστάσεως τῆς λέξεως «ἀνδρειότητα» διὰ τῆς λέξεως «γενναϊότητα».

46) Τῇ ΚΔ', σ. 139. Παρέχεται ἡ πληροφορία περὶ ὑπάρξεως ἀσματικῆς Ἀκολουθίας διὰ τὸν Ἅγιον Κοσμᾶν, τὸν «ἐν Ἀλβανίᾳ μαρτυρήσαντα» (Αἰτωλόν), τὴν ὅποιαν ὁ Ἰωάννης Μαρτῖνος «ἐν πολλοῖς κακόρρυθμον οὔσαν» διώρθωσε.

47) Τῇ Α', σ. 171. Περὶ προσθήκης «εἰκαστικῶς» τῆς λέξεως «τόκον». Ἀλλὰ ἡ λέξις «τόκον» εὐρίσκεται εἰς τὴν Α' ἐν Βενετία ἔκδοσιν τῶν Μηναίων ὑπὸ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, ἐν ἔτει 1843.

Ἡ κατ' ἀπομίμησιν τῆς ἐργασίας τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, ὡς προαναφέρθη, προσθήκη τῶν ὡς ἄνω 47 Σημειώσεων τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου, οὐχὶ πάντοτε ἐπιτυχῶν ἀναφορικῶς πρὸς ἀλλαγὰς λέξεων ἢ φράσεων, ὡς μαρτυρεῖται ἐνδεικτικῶς εἰς τὰς ὑπ' ἀριθμοὺς 10, 21, 27, 31, 32, 34, 35, 39 καὶ 45 Σημειώσεις τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδόσεως τῶν Μηναίων κατὰ τὸ ἔτος 1896, ὁδηγεῖ εἰς τὸ καὶ ἄλλοθεν γνωστὸν συμπέρασμα, ὅτι τὰ κείμενα τῶν λειτουργικῶν βιβλίων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εἰδικώτερον τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ὕμνολογίαν, ὑφίσταντο ἀνέκαθεν, ὡς ἀκόμη καὶ μέχρι σήμερον, τὴν ἐπήρεια ποικίλων διορθωτῶν, εἴτε ἐπὶ τὸ βέλτιστον, εἴτε βεβαίως ἐπὶ τὸ χείριστον.

Ἀψευδῆς πάντως γνώμων διὰ τὴν ἐνασχόλησιν μὲ τὴν διόρθωσιν τῶν κειμένων τῆς ὕμνολογίας, καὶ ἐν προκειμένῳ τῶν Μηναίων, εἶναι ἡ ἀναδρομὴ εἰς τὸν ἐν χειρογράφοις κωδίκις ἀποκείμενον ἄπεφθον ὕμνογραφικὸν θησαυρόν. Ἀξιόλογα δὲ ἐν προκειμένῳ εἶναι τὰ ἀναγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Πρώην Λεοντοπόλεως Σωφρονίου εἰς μελέτην αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον, «Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Σαββάτου καὶ τὰ Μεγαλυνάρια τοῦ Ἐπιταφίου». Εἰς τὴν ἐν λόγῳ μελέτην, μεταξὺ ἄλλων, παρομοιάζει ἕκαστον ὕμνον ἢ τροπάριον πρὸς ἄγαλμα, ἐξελθὸν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ δημιουργοῦ του, καὶ καταλήγει χαρακτηριστικῶς: «Τῶν ἐφθαρμένων καὶ ἀκρωτηριασμένων ἔργων τῆς τέχνης δέον νὰ ζητήσωμεν καὶ εὐρωμεν τὰ ἐκπεσόντα τεμάχια καὶ ἐπικολλήσωμεν αὐτὰ ἐπιδεξιῶς πρὸς

ἀνάδειξιν τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῶν κάλλους», προκειμένου δὲ περὶ ὕμνογραφημάτων διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἀρχαίων χειρογράφων κωδίκων. Καὶ ἐρωτᾷ, συνεχίζων τὴν εὐστοχον παρομοίωσιν. «Ἐπιτρέπεται νὰ συντρίψωμεν αὐτό, (τὸ ἄγαλμα), ἀφοῦ τοιοῦτον ἐξῆλθεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ τεχνίτου καὶ νὰ ἐπικολλήσωμεν ξένον τεμάχιον, ἀμαυροῦντες τὴν ὥραϊαν του μορφήν;»²⁵

* * *

Ἐκεῖνο ὅμως ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπερτερεῖ ἢ ἐν Ἀθήναις ἔκδοσις τῶν Μηναίων ἐν ἔτει 1896, τῆς διορθώσεως τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου ἐν σχέσει πρὸς τὰς πρὸ αὐτῆς ἐκδόσεις καὶ μάλιστα πρὸς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, εἶναι ἢ καταχώρισις, καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν Μηναίων, *Τυπικῶν Διατάξεων διεξαγωγῆς τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν τῶν Δεσποτικῶν, καὶ τῶν Θεομητορικῶν ἑορτῶν, ὡς καὶ τῶν ἑορτῶν ἑορταζομένων ἁγίων.*

Ἡ προσθήκη τῶν Τυπικῶν αὐτῶν Διατάξεων εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Μηναίων κατὰ τὸ ἔτος 1896, ἐπισημαίνεται ἰδιαιτέρως εἰς τὴν προσφώνησιν, «Τῷ εὐσεβεῖ ἀναγνώστῃ», τὴν ἐπέχουσιν θέσιν Προλόγου τῆς ἐκδόσεως, ἐνθα ἀναγράφονται, ὡς ἐσημειώθη καὶ ἀνωτέρω, τὰ ἐξῆς: «*Μετὰ τὸ ἐν τῷ Ἑσπερινῷ μνηολόγιον καὶ πρὸ τῆς Ἀκολουθίας τῶν Δεσποτικῶν, Θεομητορικῶν ἑορτῶν, καὶ τῶν ἑορταζομένων ἁγίων καθ' ὅλον τὸν ἐνιαυτόν, προετάχθη τὸ Τυπικὸν τῆς τελευταίας καὶ τελειότερας τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδόσεων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας*»²⁶. Τὸ Τυπικὸν τοῦτο τῆς «τελευταίας καὶ τελειότερας τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδόσεων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας» εἶναι τὸ καὶ σήμερον ἐν χρήσει ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ φέρον τὸν τίτλον: «*Τυπικὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁμοιον καθ' ὅλα πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγκεικομένην ἔκδοσιν, ἥτις δις ἐξεδόθη ὑπὸ Κωνσταντινίου πρωτοπάλτου μὲ πολλὰς προσθήκας καὶ ἐπιδιορθώσεις ὑπὸ τοῦ πρωτοπάλτου Γεωργίου Βιολάκη, ἐργασθέντος μετὰ δύο ἀλλεπαλλήλων Ἐπιτροπῶν, ἐπὶ τούτῳ Πατριαρχικῇ διαταγῇ ὀρισθειῶν, Οἶκος Μιχ. Σαλιβέρου Α.Ε. Σταδίου 14 — Ἀθήναις*». Αἱ Τυπικαὶ Διατάξεις τοῦ Τυπικοῦ τούτου, τοῦ συνήθως λεγομένου *Τυπικοῦ Γ. Βιολάκη*, καταχωρίζονται αὐτολεξεί εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἔκδοσιν τῶν Μηναίων τοῦ ἔτους 1896, τῆς διορθώσεως τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου.

Εἰς τὸν κατωτέρω Πίνακα τῶν *Τυπικῶν Διατάξεων* τῶν εὐρισκομένων εἰς τὰς ἐκδόσεις τῶν Μηναίων τῆς διορθώσεως τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, καὶ τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου, καὶ εἰς τὴν ἐκ τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ ἐπανέκδοσιν αὐτῶν ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκ-

25. Περιοδικὸν «*Νέα Σιών*» (Πατριαρχεῖου Ἱεροσολύμων), ἔτος ΚΘ', τόμος ΔΒ' (1937), σελ. 470 καὶ 471.

26. *Μηναίων τοῦ Σεπτεμβρίου*,... διορθωθὲν ὑπὸ Ἰωάννου Μαρτίνου ἀρχιμανδρίτου... Ἀθήναι 1896, σελ. 8'.

κλησίας τῆς Ἑλλάδος, περιλαμβάνονται παραλλήλως καὶ κατὰ μῆνα αἱ Τυπικαὶ Διατάξεις, καὶ ἐμφαίνεται ἐν αὐτῷ ἀφ' ἑνὸς μὲν, ἡ προσθήκη πολλῶν Τυπικῶν Διατάξεων εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις ἔκδοσιν τῶν Μηναίων ἐν ἔτει 1896, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς Τυπικὰς Διατάξεις τῆς ἐν ἔτει 1843 καὶ ἐν Βενετίᾳ Α' ἐκδόσεως αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ χρησιμοποίησις Τυπικῶν Διατάξεων εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Μηναίων ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἄλλοτε μὲν ἐκ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ, ἄλλοτε δὲ ἐκ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδόσεως τοῦ 1896, ἐμφαίνεται δὲ ὡσαύτως καὶ πᾶσα ἄλλη ἐπὶ τοῦ προκειμένου λεπτομέρεια ἢ παράλειψις μεταξύ τῶν ὡς εἴρηται τριῶν ἐκδόσεων τῶν Μηναίων.

Π Ι Ν Α Ε
ΤΥΠΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΜΗΝΑΙΑ
ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΟΥΤΛΟΥΜΟΥΣΙΑΝΟΥ, ΜΑΡΤΙΝΟΥ
ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

<i>Μηνιαίων τοῦ Σεπτεμβρίου</i>	
<i>Κουτλουμουσιανού</i> (1843)	<i>Ἀποστολικῆς Διακονίας</i> (1959)
Τῆ Α΄.	Τῆ Α΄. Τὸ αὐτὸ Τυπικὸν τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμουσιανού.
Τῆ Ζ΄.	Τῆ Ζ΄. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμουσιανού.
Τῆ Η΄.	Τῆ Η΄. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμουσιανού.
Τῆ Θ΄.	Τῆ Θ΄.
Τῆ ΙΒ΄.	Τῆ ΙΒ΄. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμουσιανού.
Τῆ ΙΓ΄.	Τῆ ΙΓ΄. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμουσιανού.
Τῆ ΙΔ΄.	Τῆ ΙΔ΄. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμουσιανού.
Τῆ ΚΑ΄.	Τῆ ΚΑ΄. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμουσιανού.
<i>Μαρίνου</i> (1896)	<i>Μηνιαίων τοῦ Σεπτεμβρίου</i>
Τῆ Α΄. Λεπτομέρῃς Τυπικόν.	Τῆ Α΄. Λεπτομέρῃς Τυπικόν.
Τῆ Σ΄.	Τῆ Σ΄.
Τῆ Ζ΄. Λεπτομέρῃς.	Τῆ Ζ΄. Λεπτομέρῃς.
Τῆ Η΄. Λεπτομέρῃς.	Τῆ Η΄. Λεπτομέρῃς.
Τῆ Θ΄.	Τῆ Θ΄.
Τῆ ΙΒ΄. Λεπτομέρῃς.	Τῆ ΙΒ΄. Λεπτομέρῃς.
Τῆ ΙΓ΄. Λεπτομέρῃς.	Τῆ ΙΓ΄. Λεπτομέρῃς.
Τῆ ΙΔ΄. Λεπτομέρῃς.	Τῆ ΙΔ΄. Λεπτομέρῃς.
Τῆ ΙΣ΄.	Τῆ ΙΣ΄.
Τῆ Κ΄.	Τῆ Κ΄.
Τῆ ΚΑ΄. Λεπτομέρῃς.	Τῆ ΚΑ΄. Λεπτομέρῃς.
Τῆ ΚΓ΄.	Τῆ ΚΓ΄.
Τῆ ΚΣ΄. Λεπτομέρῃς.	Τῆ ΚΣ΄. Λεπτομέρῃς.

Μηναίων τοῦ Ὀκτωβρίου

<i>Κουπλουμουσιανοῦ</i> (1843)	<i>Ἀποστολικῆς Διακονίας</i> (1960)
Τῆ ΙΑ'. Κυριακὴ Ἁγίων Πατέρων	Τῆ ΙΑ'. Διάφοροι προσθήκαι.
Τῆ ΚΣ'.	Τῆ ΙΗ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
	Τῆ Κ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
	Τῆ ΚΓ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
	Τῆ ΚΣ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.

Μηναίων τοῦ Νοεμβρίου

<i>Κουπλουμουσιανοῦ</i> (1843)	<i>Ἀποστολικῆς Διακονίας</i> (1960)
Τῆ Κ'.	Τῆ Α'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
Τῆ ΚΑ'.	Τῆ Η'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
Τῆ ΚΕ'.	Τῆ ΙΑ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
	Τῆ ΙΒ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
	Τῆ ΙΓ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
	Τῆ ΙΔ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
	Τῆ ΙΣ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
	Τῆ Κ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
	Τῆ ΚΑ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
	Τῆ ΚΕ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
	Τῆ Λ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.

Κουτλουμουσιανού (1843)	Μηναῖον τοῦ Δεκεμβρίου	᾿Αποστολικῆς Διακονίας (1962)
Κουτλουμουσιανού (1843)	Μαρτίου (1896)	᾿Αποστολικῆς Διακονίας (1962)
Τῆ IB'.	Τῆ Δ'. Τῆ Ε'. Τῆ Σ'. Τῆ Θ'. Τῆ Ι'. Κυριακὴ τῶν Ἁγίων προ- πατόρων. Τῆ IB'.	Τῆ IB'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμου- σιανού.
Τῆ IZ'.	Τῆ IE'. Τῆ IZ'. Διαφορετικόν.	Τῆ IZ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμουσια- νού.
Τῆ IH'. Κυριακὴ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γενήσεως. Τῆ IO'.	Τῆ IH'. Κυριακὴ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γενήσεως.	Τῆ IH'. Κυριακὴ πρὸ τῆς Χριστοῦ Γενήσεως. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
Τῆ K'.	Τῆ K'. Λεπτομέρēs. Παραλείπεται σπουδαία Εἵδησις ἐκ τῆς ἐκδό- σεως Κουτλουμουσιανού.	Τῆ IO'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμου- σιανού.
Τῆ KΔ'. Μ. ᾿Ωραι.	Τῆ KΔ'. Μ. ᾿Ωραι. Παραλείπεται σπουδαία Εἵδησις Τυπικῆς.	Τῆ K'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμουσια- νού.
Τῆ KE'.	Τῆ KE'. Λεπτομερέστερον.	Τῆ KΔ'. Μ. ᾿Ωραι. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμουσιανού. Τῆ KE'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμου- σιανού.

<i>Κουτλουμουσιανοῦ</i> (1843)	<i>Μαρτίου</i> (1896)	<i>Ἀποστολικῆς Διακονίας</i> (1962)
Τῆ KS'.	Τῆ KS'. Λεπτομερέστερον.	Τῆ KS'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμου- σιανοῦ.
Τῆ KZ'.	Τῆ KZ'. Λεπτομερέστερον.	Τῆ KZ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμου- σιανοῦ.
Τῆ ΛΑ'.		Τῆ ΛΑ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμου- σιανοῦ.
<i>Κουτλουμουσιανοῦ</i> (1843)	<i>Μηναιῶν τοῦ Ἰανουαρίου</i>	<i>Ἀποστολικῆς Διακονίας</i> (1961)
Τῆ Α'.	<i>Μαρτίου</i> (1896)	Τῆ Α'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμου- σιανοῦ.
	Τῆ Α'. Κυριακὴ πρὸ τῶν Φώτων.	Τῆ Γ'. Κυριακὴ πρὸ τῶν Φώτων. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Μαρτίου.
Τῆ Σ'.	Τῆ Σ'. Λεπτομερέστερον.	Τῆ Σ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμουσια- νοῦ.
Τῆ Ζ'.	Τῆ ΙΑ'.	Τῆ Ζ'. Τὸ αὐτὸ τῆς ἐκδόσεως Κουτλουμουσια- νοῦ.
	Τῆ ΙΖ'.	
	Τῆ ΙΗ'.	
	Τῆ Κ'.	
	Τῆ ΚΕ'.	
	Τῆ ΚΖ'.	

Κοντλουμουσιανοῦ (1843)	Μαρίνου	Ἀποστολικῆς Διακονίας (1972)
Τῆ Η'. Λεπτομερές.	Τῆ Η'. Λεπτομερές.	
Τῆ ΚΑ'. Λεπτομερές.	Τῆ ΚΑ'. Λεπτομερές.	
Τῆ ΚΕ'.	Τῆ ΚΕ'. Λεπτομερές.	
	<i>Μηναιὸν τοῦ Ἰουνίου</i>	
Κοντλουμουσιανοῦ (1843)	Μαρίνου	Ἀποστολικῆς Διακονίας (1972)
Τῆ ΚΔ'.	Τῆ ΚΔ'. Λεπτομερές.	
Τῆ ΚΕ'.	Τῆ ΚΘ'. Λεπτομερές.	
Τῆ ΚΘ'.	Τῆ Λ'. Λεπτομερές.	
Τῆ Λ'.		
	<i>Μηναιὸν τοῦ Ἰουλίου</i>	
Κοντλουμουσιανοῦ (1843)	Μαρίνου (1896)	Ἀποστολικῆς Διακονίας (1962)
Τῆ ΙΑ'.	Τῆ Α'.	
Τῆ ΙΖ'.	Τῆ Β'.	
	Τῆ Ε'.	
	Τῆ ΙΑ'. Λεπτομερές.	
	Τῆ ΙΓ'. Κυριακὴ τῶν Πατέρων.	
	Τῆ ΙΖ'.	
	Τῆ Κ'.	
	Τῆ ΚΕ'.	
	Τῆ ΚΣ'.	
	Τῆ ΚΖ'.	

Μηνιαίον τοῦ Ἀγούστου

Κοντλουμουσιανοῦ (1843)	Μαρίνου (1896)	Ἀποστολικῆς Διακονίας (1969)
Τῆ Α΄.	Τῆ Α΄. Λεπτομερές.	
	Τῆ Β΄. Λεπτομερές.	
	Τῆ Ε΄. Λεπτομερές.	
Τῆ Σ΄.	Τῆ Σ΄. Λεπτομερές.	
Τῆ ΙΓ΄.	Τῆ ΙΓ΄. Λεπτομερές.	
	Τῆ ΙΔ΄. Λεπτομερές.	
Τῆ ΙΕ΄.	Τῆ ΙΕ΄. Λεπτομερές.	
	Τῆ ΙΣ΄. Λεπτομερές.	
Τῆ ΚΓ΄.	Τῆ ΚΓ΄.	
	Τῆ ΚΘ΄.	
	Τῆ ΛΑ΄.	

Εἶναι γνωστόν, ὅτι τὸ ἐκτενέστατον πάντων τῶν λειτουργικῶν βιβλίων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι τὸ «Δωδεκάμηρον», ἤτοι τὰ Δώδεκα Μηναιῶν. Ἡ ὑπὸ τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ ἀρχικὴ ἔκδοσις τῶν Μηναιῶν ἐν Βενετίᾳ καὶ ἐν ἔτει 1843, καλύπτει κατὰ μῆνα τὰς κάτωθι σελίδας:

Μηναιῶν τοῦ Σεπτεμβρίου, σύνολον σελίδων 194.

Μηναιῶν τοῦ Ὀκτωβρίου, σ.σ. 194.

Μηναιῶν τοῦ Νοεμβρίου, σ.σ. 139.

Μηναιῶν τοῦ Δεκεμβρίου, σ.σ. 274.

Μηναιῶν τοῦ Ἰανουαρίου, σ.σ. 261.

Μηναιῶν τοῦ Φεβρουαρίου, σ.σ. 264.

Μηναιῶν τοῦ Μαρτίου, σ.σ. 245.

Μηναιῶν τοῦ Ἀπριλίου, σ.σ. 129.

Μηναιῶν τοῦ Μαΐου, σ.σ. 120.

Μηναιῶν τοῦ Ἰουνίου, σ.σ. 128.

Μηναιῶν τοῦ Ἰουλίου, σ.σ. 160.

Μηναιῶν τοῦ Αὐγούστου, σ.σ. 176.

Σύνολον σελίδων τῶν Δώδεκα Μηναιῶν, 2284.

Ἀντιστοίχως ἡ ἔκδοσις τῶν Μηναιῶν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου, ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν ἔτει 1896, καλύπτει τὰς ἐξῆς σελίδας κατὰ μῆνα:

Μηναιῶν τοῦ Σεπτεμβρίου, σύνολον σελίδων 210.

Μηναιῶν τοῦ Ὀκτωβρίου, σ.σ. 202.

Μηναιῶν τοῦ Νοεμβρίου, σ.σ. 254.

Μηναιῶν τοῦ Δεκεμβρίου, σ.σ. 280.

Μηναιῶν τοῦ Ἰανουαρίου, σ.σ. 284.

Μηναιῶν τοῦ Φεβρουαρίου, σ.σ. 163.

Μηναιῶν τοῦ Μαρτίου, σ.σ. 150.

Μηναιῶν τοῦ Ἀπριλίου, σ.σ. 132.

Μηναιῶν τοῦ Μαΐου, σ.σ. 148.

Μηναιῶν τοῦ Ἰουνίου, σ.σ. 135.

Μηναιῶν τοῦ Ἰουλίου, σ.σ. 174.

Μηναιῶν τοῦ Αὐγούστου, σ.σ. 182.

Σύνολον σελίδων τῶν Δώδεκα Μηναιῶν, 2314.

Ἐν κατακλείδι, ἀνακαταχωρίζεται ἐνταῦθα, ἄφ' ἑνὸς μὲν ἡ προσωπικὴ γνώμη τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ διορθώσεως καὶ ἐκδόσεως τῶν Μηναιῶν ἐν Βενετίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1843, ἄφ' ἑτέρου δὲ ἡ προσωπικὴ ὡσαύτως γνώμη τοῦ Ἰωάννου Μαρτίνου περὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ διορθώσεως καὶ ἐκδόσεως τῶν Μηναιῶν ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ ἔτος 1896.

Ὁ Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανὸς γράφει: «Ὅπως δὲ ἐπεχείρησα τῷ ἔργῳ τούτῳ, ὅπως τε ἐξετέλεσα, καὶ τίσι βοηθήμασιν ἐχρησάμην ἀπ' ἀρχῆς αὐτοῦ μέχρι τέλους, ταῦτα πάντα ἐκτίθενται λεπτομερῶς

ἐν τῷ ἐφεξῆς Προλόγω. Καὶ εἴ τις μὲν διόρθωσις ἐγένετο κανονικωτέρα ἐν τε τῇ λέξει, καὶ τῇ φράσει καὶ τῷ ρυθμῷ, καὶ ταῖς ἐννοίαις, ὅσαι, οὐκ οἶδ' ὅπως, συνέβησαν εἶναι συγκεχυμένα καὶ ἀσαφεῖς, τούτου τῷ Θεῷ χάρις· οὐκ ἐμὸν γάρ, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ δόντος Θεοῦ, καὶ τὸ δυνηθῆναι χορηγησαμένου. *Εἰ δέ τι καὶ ἔσφαλται τῷ Τυπογράφῳ, ἢ τὴν ἐμὴν διέφυγε γνώσιν, τοῦτο τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας παρακολούθημα· τὸ γὰρ μηδὲν ἁμαρτεῖν, ὁ σοφὸς φησὶ λόγος, καὶ πάντα κατορθοῦν, τοῦτο τοῦ Θεοῦ μόνον»*²⁷.

Ὁ Ἰωάννης Μαρτῖνος, ἐξ ἄλλου, τὰ ἐξῆς καταχωρίζει: «Οἱ δύο λοιπὸν οὗτοι ἀποχρῶντες λόγοι, ἦτοι ἢ τῶν ἡμαρτημένων πληθώρα, καὶ τὸ δύσωνον, καθ' ὅσον ἢ ἐνεστῶσα ὑψώσεις τοῦ νομίσματος, ἐδιπλασίασε τὴν πρόσκτησιν τοῖς βουλομένοις, ὑπῆρξαν τὰ ἐλατήρια τὰ κινήσαντα τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἐκδοτῶν, ὅπως ἀναλάβωσι τὸν δίκην Μαραθωνείου ἀγῶνος, μέγαν ἀγῶνα τῆς ἀνατυπώσεως τῶν δώδεκα τοῦ ἐνιαυτοῦ Μηναιῶν, τελειότερας πασῶν τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθεισῶν»²⁸.

Ἡ ὡς ἄνω προσωπικὴ γνώμη ἐκάστου ἐκ τῶν δύο διορθωτῶν τῶν Μηναιῶν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ὕφος ἐκφράσεως αὐτῶν, δίδει ἀντιστοίχως καὶ τὸ μέτρον ἀμερολήπτου κρίσεως περὶ τοῦ ἔργου αὐτῶν ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων μελετητῶν.

27. *Μηναιῶν τοῦ Σεπτεμβρίου*,... διορθωθὲν καὶ ὡς ἦν δυνατὸν ἐξακριβωθὲν ὑπὸ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ τοῦ Ἰμβρίου, ἐν Βενετίᾳ, ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Τυπογραφίας τοῦ «Φοίνικος» 1843, σελ. 8'.

28. *Μηναιῶν τοῦ Σεπτεμβρίου*,... διορθωθὲν ὑπὸ Ἰωάννου Μαρτίνου ἀρχιμανδρίτου... Ἀθῆναι 1896, σελ. 8'.